
Examining the Role of Ilam TV Programs in Controlling the Risk and Social Risk of Young People

By: Ali Asadi, M.A. , Khalil Mirzaei, Ph.D. ✉ ,
Yar Mohammad Ghasemi, Ph.D.** & Alireza Mohseni Tabrizi Ph.D.****

Abstract:

This research was conducted to examine the role of Ilam TV programs in controlling the social risk-taking of young people, using a combined method. In the first step, qualitative part, the research method was in-depth interview. The study population consisted of media and social experts, from whom 30 people were selected by purposive sampling. After completing the process, the main categories were coded and extracted, resulting in 24 descriptive codes with 82 references from the interviews. In the second step of the research, with a quantitative approach, fitting the extracted model was done, based on the survey strategy, with a statistical population of 18-39 years old living in Ilam with 43,540 people from which 800 people were selected by cluster and simple random sampling. The fit model based on the structural equation approach was confirmed by PLS software. The results of confirmatory factor analysis showed that the extracted components of the role of Ilam TV programs in controlling the risk and social risk-taking of young people are significantly confirmed. The role of entertainment, drama and educational programs of Ilam TV was more and news programs did not play a role. Also, the results of route analysis were 0.73 and the share of Ilam TV programs was 0.32, which had a direct and strong effect on the dependent variable.

Keywords: *Comedy programs, Educational programs, News programs, drama programs, Social risk-taking of youth*

* Sociology

✉ Associate Prof. In Sociology, Social Science Department, Social and Humanity Science, Islamic Aza Uni., Rudehen Branch, Tehran, Iran
Email: mirzaee_khalil@ntu.ac.ir

** Full Prof. In Sociology, Ilam Uni., Ilam, Iran

*** Full Prof. In Sociology, Social Science Department, Social Science, Tehran Uni., Tehran, Iran

بررسی نقش برنامه‌های سیمای ایلام در کنترل ریسک و مخاطره‌پذیری اجتماعی جوانان

علی اسدی*، خلیل میرزایی[✉]، یارمحمد قاسمی**، علیرضا محسنی تبریزی***

چکیده

این مقاله با هدف بررسی نقش برنامه‌های سیمای ایلام در کنترل مخاطره‌پذیری اجتماعی جوانان، با روش ترکیبی انجام شده است. در گام اول و در بخش کیفی، روش پژوهش مصاحبه عمیق است. جامعه مطالعاتی شامل کارشناسان رسانه و مسائل اجتماعی، همچنین نمونه‌ای متشکل از ۳۰ نفر از کارشناسان است که با شیوه نمونه‌گیری هدفمند اطلاعات محور انتخاب شده‌اند. مقوله‌های اصلی پس از تکمیل فرایند، کدگذاری و استخراج شدند که در نتیجه ۲۴ کد توصیفی با ۸۲ ارجاع از مصاحبه‌ها به دست آمد. در گام دوم پژوهش با رویکرد کمی، برازش مدل استخراج شده، با تکیه بر راهبرد پیمایش، با جامعه آماری جوانان ۱۸ تا ۳۹ ساله ساکن شهر ایلام به تعداد ۴۳۵۴۰ نفر و نمونه آماری ۸۰۰ نفر، به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای و انتخاب تصادفی ساده انجام گرفت. برازش مدل با تکیه بر رویکرد معادلات ساختاری، از طریق نرم‌افزار PLS مورد تأیید قرار گرفت و نتایج تحلیل عاملی تأییدی نشان داد که مؤلفه‌های استخراج شده نقش برنامه‌های سیمای ایلام در کنترل ریسک و مخاطره‌پذیری اجتماعی جوانان به صورت معناداری مورد تأیید است. نقش برنامه‌های سرگرمی، نمایشی و آموزشی سیمای ایلام بیشتر بوده و برنامه‌های خبری نقشی نداشته‌اند. همچنین نتایج تحلیل مسیر ۰/۷۳ و سهم برنامه‌های سیمای ایلام در حد ۰/۳۲ بوده که به صورت مستقیم و در حد قوی بر متغیر وابسته تأثیر داشته است.

کلیدواژه‌ها: برنامه‌های طنز، برنامه‌های آموزشی، برنامه‌های اخبار، برنامه‌های نمایشی، مخاطره‌پذیری اجتماعی جوانان

* دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات، علوم انسانی اجتماعی، واحد علوم تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
[✉] نویسنده مسئول: دکتری جامعه‌شناسی، دانشیار گروه علوم اجتماعی، دانشکده روان‌شناسی و علوم اجتماعی، واحد رودهن، تهران، ایران
Email: mirzaee_khalil@riu.ac.ir

** دکتری جامعه‌شناسی، استاد گروه علوم اجتماعی، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران
*** دکتری جامعه‌شناسی، استاد گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

مقدمه

ریسک به خطر احتمالی بالقوه‌ای اشاره دارد که احتمال وقوعش در آینده مورد محاسبه قرار می‌گیرد و دربرگیرنده دو مفهوم؛ محاسبه‌پذیری خطر و محاسبه‌پذیری خطر احتمالی در آینده است و در جامعه‌ای شکل می‌گیرد و گسترش می‌یابد که رو به سوی آینده دارد (گیدنز، ترجمه عطاران، ۱۳۹۵: ۵۵). جامعه مخاطره‌آمیز دیدگاهی است که اولریش بک در سال ۱۹۸۶ ارائه کرد. به باور او پیدایش مخاطرات اجتماعی را باید با اقتصاد جهانی نوین و الکترونیک، همبسته دانست. این جامعه، انسان‌ها را به نحوی فزاینده، درگیر مخاطرات محلی، ملی و جهانی زندگی شخصی و حرفه‌ای‌شان می‌کند و بر شدت آسیب‌پذیری‌شان می‌افزاید (بک، ترجمه مهدی‌زاده، ۱۳۸۸: ۴۴). در گذشته خطر و حادثه را به نیروهای ناشناخته و ماورایی مانند تقدیر، خدایان، بخت، اقبال، ارواح، جادو و شیاطین نسبت می‌دادند (عنبری، ۱۳۹۳: ۱۴۶). در دوره سنت و تمدن‌های قدیمی از جمله تمدن روم یا چین، آدمی قادر به مقابله با فجایع طبیعی نبود و قدرت محاسبه و کنترل آنها را نداشت، به طوری که مواجهه با خطرات و حوادث را فراتر از توان خود می‌دید؛ بنابراین در فرهنگ‌های سنتی چیزی یا مفهومی از آینده و ریسک وجود نداشته است (گیدنز، ترجمه عطاران، ۱۳۹۵: ۵۵). از قرن ۱۶ و ۱۷ در مغرب زمین جامعه‌ای شکل گرفت که عدم قطعیت‌ها را محاسبه‌پذیر، عینی و خارجی تلقی می‌کرد و بر این باور بود که می‌تواند خطرات و تهدیدها را با اطمینان، کنترل و مهار کند؛ به این ترتیب، ریسک در جامعه‌ای ظهور کرد که به کنترل آینده نظر داشت و این مهم‌ترین رویداد تاریخ تمدن بود (گیدنز، ترجمه سعیدی و حاجی عبدالوهاب، ۱۳۷۹: ۵۲ - ۵۱). از چند سال گذشته به این سو با وقوع حوادث غیرقابل پیش‌بینی مانند انفجار نیروگاه اتمی چرنوبیل (۱۹۸۶)، سونامی دریایی ناشی از زلزله ۹ ریشتری در ژاپن و وارد شدن آسیب جدی به راکتور نیروگاه اتمی فوکوشیما (۲۰۱۱)، بازگشت بیماری ابولا در آفریقا (۲۰۱۴ و ۲۰۱۵)، آتش‌سوزی جنگل‌های آمازون و تخریب هزاران هکتار از تنفس‌گاه زمین در برزیل (۲۰۱۹)، پاندمی کرونا از اواخر سال ۲۰۱۹ صدها حادثه غیرمترقبه دیگر در جهان، معنا و مفهوم ریسک ابعاد تازه‌تری به خود گرفت. ریسک‌هایی که تا پیش از این به عنوان عدم قطعیت‌های قابل شناخت، پیشگیری و مهار به نظر می‌رسیدند، از چنگ محاسبه‌پذیری و کنترل بشر خارج شدند و به شکل فجایعی جبران‌ناپذیر آشکار گردیدند

(بک، ترجمه فاضل و فرهنگ‌نژاد، ۱۳۹۷:۱۴۳). پیوند مفهوم شهر و پذیرش ریسک و مخاطره از زمانی که جامعه‌شناسی، هویت علمی مستقل یافت، همواره در کنار یکدیگر مورد بررسی قرار گرفته‌اند. کلان‌شهرها و حتی سایر شهرها با انبوهی از مشکلات و معضلات در زمینه‌های مختلف مواجه‌اند که موضوع ریسک و مخاطرات را دارای اهمیت کرده است، به‌گونه‌ای که جامعه امروز را می‌توان جامعه‌ای ریسکی و مخاطره‌آمیز تلقی کرد. به همین دلیل پژوهش در خصوص این مسئله، تقریباً به شهرها منحصر شده است. مطالعات و تجارب جهانی مرتبط با فضاهای عمومی شهری در خصوص این نکته اشتراک دارند که فضاهای عمومی شهری باید مکانی برای تعاملات اجتماعی و زندگی جمعی باشند (رفیعیان و مولودی، ۱۳۹۰:۶۷). این وضعیت در استان ایلام حادث‌تر است، به‌طوری‌که برخی از آسیب‌های اجتماعی مانند شرکت در مسابقات شرط‌بندی، شرکت در سایت‌های شرط‌بندی، حضور در ورزش‌های غیررسمی و پرخطر، سرمایه‌گذاری در رمز ارزهای خارجی، سرمایه‌گذاری در کشورهای همسایه، سرمایه‌گذاری در شرکت‌های هرمی و... در بین جوانان تبدیل به بحران شده‌اند (برآورد اجتماعی، ۱۳۹۹:۱۷). با جستجو در سایت‌های خبری مشاهده می‌کنیم موضوعاتی مانند: نزاع‌های جمعی، طایفه‌ای (ایرنا، تابناک، برنا، خبرگزاری مهر، ۱۳۹۹) و قتل‌های عمدی (برنا، خبرگزاری صداوسیما، ایرنا، ۱۳۹۹) که پیامد ریسک و مخاطره هستند، همچنان از حوادث و اتفاقات مطرح استان ایلام‌اند. با این وضعیت، پیامدهای پدیده ریسک و مخاطره به لحاظ جامعه‌شناختی و در میدان عمل و فضاهای اجتماعی، چالش اصلی در فقدان یا ضعف شکل‌گیری امنیت، سرمایه اجتماعی منفی تولید می‌کند و مسائل و مشکلات حادی مانند احساس ناامنی ذهنی و اجتماعی، احساس، کاهش سطح مشارکت‌های اجتماعی و سیاسی، احساس نوعی آنومی و بی‌هنجاری اجتماعی، سیاسی یا حتی اقتصادی و در نهایت، احساس بی‌عدالتی در روابط اجتماعی را پدید می‌آورد. دنیای امروز مشحون از انواع مخاطراتی است که تمام زندگی انسان را دستخوش نگرانی کرده و کنترل ریسک و مخاطره را امری ضروری ساخته است که بدون کمک رسانه‌های جمعی به نحو شایسته‌ای مدیریت نمی‌شود. تلویزیون حلقه واسط، تثبیت‌کننده و نهادینه‌کننده کنترل ریسک‌پذیری اجتماعی جوانان در جامعه و اجتماع است و از این طریق می‌توان نسبت به کاهش مخاطرات و ریسک‌ها به نحوی مثبت اقدام کرد. برنامه‌های سیمای ایلام با مخاطب ۷۰ درصدی (نتایج

نظرسنجی صداوسیما) می‌تواند، در صورت شناخت از نقش آن، اهمیتی خاص دارد. ضرورت انجام کار به شکلی است که تا به امروز پژوهش در خور و مشخصی در این حوزه انجام نشده است. در پژوهش حاضر سعی می‌شود با شناخت از نقش برنامه‌های سیمای ایلام، جوانان نسبت به ریسک و مخاطره‌پذیری اجتماعی آگاه شوند و با مراقبت از محیط، جامعه‌پذیری، ایجاد همبستگی بین اجزای گوناگون جامعه و انتقال میراث فرهنگی از نسلی به نسلی دیگر، هنجارهای اجتماعی را که می‌تواند عاملی اساسی در کنترل ریسک و مخاطره‌پذیری اجتماعی باشد، تقویت کنند حال پرسش این است که نقش برنامه‌های سیمای ایلام در کنترل ریسک و مخاطره‌پذیری اجتماعی جوانان چیست؟

پیشینه پژوهش

دهشیری (۱۳۸۸) به بررسی رسانه و فرهنگ‌سازی با روش اسنادی پرداخته است. بر اساس یافته‌های او، رسانه‌ها در عرصه هسته فرهنگ، از توان تعلیمی و تغییر رفتارها و الگوهای اجتماعی در جهت فرهنگ‌گرایی برخوردارند. قاسمی (۱۳۸۹) به بررسی نقش رسانه‌ها در ایجاد همگرایی ملی و امنیت پایدار (با تأکید بر همگرایی مرزنشینان استان آذربایجان غربی) با روش پیمایشی پرداخته است. بر اساس یافته‌های او، تلویزیون در ایجاد همگرایی ۴ عامل «جامعه‌پذیری»، «تقویت همبستگی و جلوگیری از واگرایی»، «تقویت ارزش‌های ملی» و «تقویت ارزش‌های اسلامی»، اثر معناداری دارد. شرف‌الدین (۱۳۹۱) نقش رسانه‌های جمعی را در انتقال ارزش‌های اجتماعی با تأکید بر رسانه ملی، با روش اسنادی بررسی کرده است. بر اساس یافته‌های او رسانه‌های تصویری، برجسته‌ترین کانال‌های انتقال، احیا، تقویت، تغییر، ویرایش و حتی آفرینش ارزش‌ها هستند. احمدی و همکاران (۱۳۹۲) به بررسی رابطه مصرف رسانه‌ای و ترس از جرم با روش پیمایشی پرداخته‌اند. بر اساس یافته‌های آنها، تماشای تلویزیون رابطه‌ای مستقیم و مثبت با ترس از جرم دارد. مهدی‌پور و شهرانی کرانه (۱۳۹۲) به بررسی تأثیر رسانه‌های جمعی بر افزایش احساس ناامنی و ایجاد رویکردهای امنیتی با روش پیمایشی پرداخته‌اند. بر اساس یافته‌های آنها، رسانه‌های جمعی نقش بسیار مهمی در بسترسازی افکار عمومی و تأمین امنیت دارند.

مصطفوی کهنگی (۱۳۹۴) نقش رسانه‌ها را در امنیت اجتماعی بررسی کرده است. بر اساس یافته‌های او، رسانه‌ها در برقراری امنیت اجتماعی، جامعه‌پذیر کردن افراد، ایجاد یکپارچگی، هماهنگی اجتماعی و وجدان جمعی مؤثرند. میراسماعیلی و همکاران (۱۳۹۴) به بررسی نقش رسانه‌ها در تحکیم امنیت اجتماعی از دیدگاه صاحب‌نظران (علوم ارتباطات و جامعه‌شناسی) با روش کیو پرداخته‌اند. بر اساس نتایج یافته‌های آنها، رسانه‌ها میدان عمومی جدیدی برای گفت‌وگو ایجاد می‌کنند.

متانی و همکاران (۱۳۹۶) در بررسی نقش انواع رسانه‌های جمعی در احساس امنیت اجتماعی شهروندان شهر تهران که با روش پیمایش انجام داده‌اند، دریافته‌اند که بین میزان استفاده از تلویزیون و احساس امنیت اجتماعی، همبستگی مثبت و معنادار وجود دارد.

باراک^۱ (۱۹۹۴) به بررسی رسانه، فرایند و ساختار اجتماعی جرم پرداخته و دریافته است که تمایل رسانه‌ها به ارائه گزارش‌ها و وقایع غیرواقعی یا احساسی؛ و نیز ناتوانی آنها از قرار دادن اخبار در بسترهای واقعی خود و ارائه آن باعث اطلاع‌رسانی غلط به مخاطبان و ایجاد ترس از جرم و خشونت (احساس ناامنی) در جامعه شده است.

شه^۲ (۱۹۹۸) رسانه‌های جمعی و اعتماد اجتماعی را با روش پیمایش بررسی کرده است. بر اساس یافته‌های او، رابطه رسانه‌های جمعی با اعتماد اجتماعی، رابطه‌ای چندوجهی است. تماشای برنامه‌های خبری، علمی و سریال‌های تلویزیونی، با اعتماد اجتماعی رابطه دارد.

ذلاقی^۳ (۲۰۱۷) به بررسی نقش رسانه در پیشگیری از جرم با روش اسنادی پرداخته است. بر اساس یافته‌های او رسانه‌ها در پیشگیری از ارکان جرم مهم‌ترین نقش را دارند.

در بررسی پژوهش‌های صورت گرفته، مشخص شد که این مطالعات، اغلب احساس امنیت عام یا امنیت اجتماعی را مورد توجه قرار داده‌اند. ضمن اینکه در خصوص متغیر وابسته (ریسک و مخاطره‌پذیری اجتماعی) کاری علمی صورت نگرفته و صرفاً نحوه انجام آنها به صورت کمی بوده، در حالی که پژوهش حاضر با روش آمیخته، به دنبال کشف مقوله‌های مربوط و نیز تأثیر نقش آنها در جامعه ایلام است.

چارچوب مفهومی

تعریف نقش‌ها و کارکردهای فردی و اجتماعی پیام‌های ارتباطی در جامعه‌شناسی، برگرفته از نظریه کارکردگرایی^۱ است (مهدی‌زاده، ۱۳۸۹: ۴۵). صاحب‌نظران در تحلیل رسانه‌های مدرن، کارکردهای متفاوتی مانند: اطلاع‌رسانی، آموزشی، همبستگی اجتماعی، سرگرمی و... را برمی‌شمرند و بر نقش آنها در حفظ نظم و ساختار اجتماعی تأکید می‌کنند و پاسخ می‌دهند که رسانه‌ها چگونه برای حفظ تعادل در جامعه، نقش‌های معینی ایفا می‌کنند (مهدی‌زاده، ۱۳۸۹: ۴۶).

از نظر هارولد لاسول^۲ (۱۹۶۰) و چارلز رایت^۳، رسانه‌ها کارکردهای متنوعی را از جمله: نظارت بر محیط؛ یعنی اخبار و اطلاعات مرتبط با رویدادهای ناشی از تحولات اقتصادی، بازار سهام، تغییرات آب‌وهوایی، مسابقات ورزشی، برخوردهای نظامی، دگرگونی‌های سیاسی و... به مخاطبان منتقل می‌کنند. این کارکرد شامل هشدار در مورد وضعیت‌های پرخطر و بحرانی؛ مانند شرایط خطرناک جوی، موقعیت‌های پرخطر نظامی، جنگ و کودتا نیز می‌شود. انتقال میراث فرهنگی؛ به این معناست که ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی و فرهنگی را از نسلی به نسل دیگر انتقال می‌دهند و با گسترش بنیان تجربه مشترک، انسجام اجتماعی را تقویت می‌کنند. جامعه‌پذیری از طریق رسانه‌ها، فرایندی است که با جذب و درونی‌سازی ارزش‌ها هنجارهای فرهنگی از سوی مردم صورت می‌گیرد، همبستگی^۴ اجتماعی که انتخاب و تفسیر اطلاعات در محیط است. این کارکرد باعث تقویت عادات و آداب‌ورسوم اجتماعی و حفظ اتفاق آراء در جامعه می‌شود. کارکرد همبستگی نیز با کنترل و مدیریت افکار عمومی، از تهدید بی‌ثباتی اجتماعی جلوگیری می‌کند (مهدی‌زاده، ۱۳۸۹: ۴۷). رایت، با افزودن کارکرد سرگرمی به رسانه‌ها، معتقد است که آنها می‌توانند آرام‌بخش و شادی‌آفرین باشند. سرگرم‌کننده بودن رسانه‌ها به گریز از مشکلات روزمره و پر کردن اوقات فراغت کمک می‌کند (مهدی‌زاده، ۱۳۸۹: ۴۷). مک کوئیل^۵ معتقد است که رسانه‌ها، اطلاعات مرتبط با رویدادها و شرایط جامعه و جهان، فهم روابط قدرت، تسهیل نوآوری، اقتباس و پیشرفت را فراهم می‌کنند. وی کارکرد همبستگی را عبارت از تبیین، تعبیر و تفسیر معنای رویدادها و اطلاعات، حمایت از نظم و اقتدار مستقر، جامعه‌پذیری، هماهنگ کردن فعالیت‌های مجزا و ایجاد اجماع می‌داند. از نظر او یکی دیگر از کارکردهای رسانه‌ها، سرگرمی^۶ است؛ یعنی

1. functionalism
2. H. Lasswell

3. C. Wright
4. correlation

5. McQuail
6. entertainment

فراهم کردن تفریح و سرگرمی، تغییر توجه یا ایجاد آرامش و همچنین کاهش تنش‌های اجتماعی (مک کوئیل، ۹۷:۲۰۰۶، به نقل از مهدی‌زاده، ۱۳۸۹: ۴۸).

از نظر گیبینز^۱ و ریمر^۲ نیز رسانه‌ها برای مردم لذت‌بخش هستند (به نقل از مهدی‌زاده، ۱۳۸۹: ۴۸). یکی دیگر از کارکردهای رسانه، اقناع^۳ است. اقناع امری ذهنی است که با عقاید قالبی و نگرش‌ها سروکار دارد. در دنیای ارتباطات انسانی و رسانه‌ای نیز از جایگاه مهمی برخوردار است، آن‌چنان‌که شناخت رسانه‌ها و جهان ارتباطات بدون فرایند اقناع مسیر نیست (ساروخانی، ۱۳۸۳، به نقل از صفایی‌نژاد، ۱۳۹۴: ۲۷). بر اساس مدل اقناع هاولند^۴، اقناع طی ۶ مرحله اساسی صورت می‌گیرد: در معرض پیام قرار گرفتن، توجه به پیام، درک پیام، پذیرش نتیجه‌گیری مربوط به پیام، یادآوری نگرش جدید و تبدیل نگرش به رفتار (زیمباردو والیپ، ۱۹۹۱، به نقل از صفایی‌نژاد، ۱۳۹۴: ۲۷). جورج گرینر معتقد است، تماشای زیاد تلویزیون، آدم‌ها را شبیه هم می‌کند و آنان را وامی‌دارد که واکنش‌های مشابهی به رویدادهای ملی و بین‌المللی از خود نشان دهند. در واقع، محور بحث او در ایجاد شیوه‌های مشترک محصول استفاده از فناوری و نظام رایانه پیام است که نقش واسطه را بر عهده‌دارند که به دید و درک مشترک از جهان اطراف منجر می‌شود (لیتل جان، ترجمه نوربخش و میرحسینی، ۱۳۸۴: ۵۴). بک معتقد است؛ عاملان انسانی بیش‌ازپیش از بند الزامات ساختاری رها می‌شوند و در نتیجه، بهتر می‌توانند خود و جوامع محل زندگی‌شان را به نحو بازتاب‌گرانه ای بسازند. قضیه اساسی در مدرنیته پیشرفته، مخاطره و توجه به این مسئله است که چگونه می‌توان از آن پرهیز کرد، تقلیلش داد و تحت کنترلش درآورد. آرمان مدرنیته پیشرفته «ایمنی» است. پیگیری این هدف دفاعی و به‌طور عمده منفی پرهیز از خطرات است که در جهت یک چنین همبستگی عمل می‌کند (بک، ترجمه مهدی‌زاده، ۱۳۸۸: ۱۵).

مخاطرات تا آنجا که امکان دارد در ملت‌های فقیر تمرکز می‌یابند، درحالی‌که ملت‌های توانمند بسیاری از مخاطره‌ها را تا حد ممکن برطرف می‌سازند. به‌علاوه، ملل ثروتمند از مخاطره‌هایی که خودشان، برای مثال از طریق تولید و فروش فناوری‌ها تولید می‌کنند، سود می‌برند؛ این‌ها فناوری‌هایی هستند که می‌توانند از رخدادهای مخاطرات جلوگیری کنند و یا در صورت وقوع، تأثیرات ناخوشایندشان را خنثی سازند (بک، ۱۹۹۲: ۴۵).

1. Gibbins
2. Reimer

3. persuasion
4. Holland

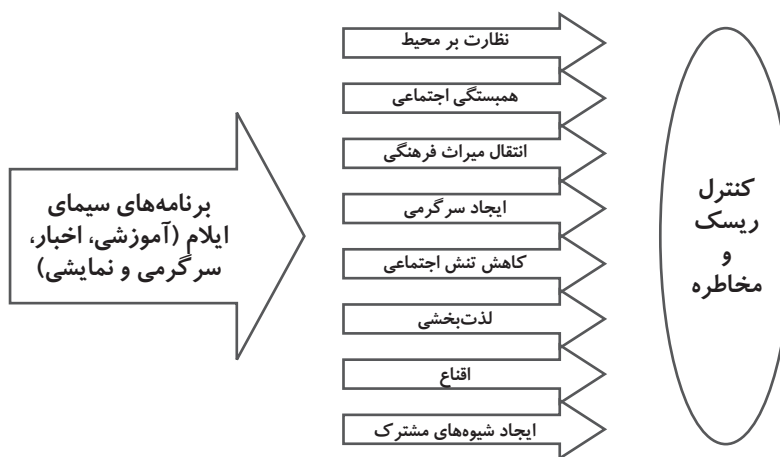
جدول ۱. کارکردهای رسانه از منظر صاحب‌نظران

Table 1. Media functions from the perspective of experts

صاحب‌نظر	کارکرد رسانه
هارولد لاسول	نظارت بر محیط، همبستگی اجتماعی، انتقال میراث فرهنگی
چارلز رایت	نظارت بر محیط، همبستگی اجتماعی، انتقال میراث فرهنگی، ایجاد سرگرمی
دنيس مک کوئیل	کاهش تنش اجتماعی، همبستگی اجتماعی، ایجاد سرگرمی
جان گیبینز و بوریمر	لذت‌بخشی و سرگرمی
هاولند	اقناع
جورج گرینر	ایجاد شیوه‌های مشترک

نمودار ۱. مدل مفهومی نقش برنامه‌های سیمای ایلام در کنترل ریسک و مخاطره‌پذیری اجتماعی جوانان

Figure 1. Conceptual model of the role of Ilam TV programs in controlling the risk and social risk-taking of young people

پس از بررسی و خوانش دقیق نظریه‌های متفکران و جامعه‌شناسان در مورد امنیت و نیز بررسی پژوهش‌های قبلی صورت گرفته در داخل و خارج از کشور، تلاش کرده‌ایم، متغیرها و عواملی را انتخاب کنیم که رسانه می‌تواند در تولید برنامه‌های خود باعث حل مسئله شود. همچنان‌که در مدل مفهومی پژوهش دیده می‌شود، شاکله و چارچوب نظری این مطالعه بر اساس تمامی این دیدگاه‌ها، قابلیت تبیین دارد و درواقع، مجموعه‌ای از نظریه‌های به هم مرتبطی است که یک گفتمان علمی^۱ را می‌سازند؛ یعنی برنامه‌های سیمای

1. scientific discourse

ایلام فناوری‌هایی هستند که می‌توانند از رخداد مخاطرات جلوگیری کنند و یا در صورت وقوع، تأثیرات ناخوشایند آن را خنثی سازند. به عبارت دیگر، در صورتی که به‌درستی، نظارت بر محیط، همبستگی اجتماعی، انتقال میراث فرهنگی، ایجاد سرگرمی، کاهش تنش اجتماعی، لذت بخشی، اقناع مخاطب و ایجاد شیوه‌های مشترک را در جامعه نهادینه کنند، می‌توانند در کنترل ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان نقش داشته باشند.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش به لحاظ هدف، کاربردی و از نوع پژوهش‌های ترکیبی اکتشافی متوالی است که در سال ۱۳۹۹ در شهر ایلام انجام شده است. ابتدا در بخش کیفی، برای پاسخگویی به پرسش‌های پژوهش از مصاحبه عمیق استفاده شده است. جامعه مطالعاتی این بخش، کارشناسان حوزه رسانه و مسائل اجتماعی بوده‌اند که با توجه به نوع و ماهیت پژوهش به‌صورت هدفمند اطلاعات محور انتخاب شده است. «هدفمند بدین معنا که بتواند حسب مسئله و موقعیت پژوهش، گروه‌های هدف اطلاع‌رسان را تعریف کند، از آنها که درگیر و حامل انواع تجربه‌های زیسته و اندیشیده در موقعیت بوده‌اند و هستند» (فراست‌خواه، ۱۳۹۵: ۱۳۵).

بر این اساس، با استفاده از روش مصاحبه نیمه‌ساخت‌یافته، به کارشناسان مربوط مراجعه و از آنها در زمینه موضوع پژوهش، سؤالاتی پرسیده شد. تعداد اطلاع‌رسان‌ها (مشارکت‌کنندگان) با توجه به اصل اشباع نظری و کفایت داده‌ها به تعداد ۳۰ نفر رسید. برای بررسی پایایی از روش مثلث‌سازی استفاده شده است؛ یعنی برای محاسبه پایایی مصاحبه با روش توافق درون موضوعی دو کدگذار (ارزیاب)، از یک مصاحبه‌شونده درخواست شد تا برای همکاری، در پژوهش مشارکت کند، آموزش‌ها و فنون لازم برای کدگذاری مصاحبه، یک مصاحبه کدگذاری شد و درصد توافق درون موضوع با عنوان شاخص پایایی تحلیل به کار رفت. تعداد کل کدهای به ثبت رسیده برابر با ۸۳، تعداد کل توافقات بین این کدها ۴۰ و تعداد کل عدم توافقات بین این کدها برابر ۹ به دست آمد. به این ترتیب، پایانی بین کدگذاران برابر با ۸۵ درصد بوده و با توجه به اینکه میزان پایایی بیشتر از ۷۰ درصد است، قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها مورد تأیید است. به‌منظور بررسی روایی یافته، مدل نهایی به‌دست آمده در

اختیار ۷ نفر از مصاحبه‌شوندگان قرار گرفت و از آنان خواسته شد در باب مدل SWOT به‌دست آمده نظر خود را اعلام کنند. در نهایت، مدل نهایی مورد قبول و تأیید هر ۷ نفر قرار گرفت. در بخش کمی، پرسشنامه‌ای بر اساس یافته‌های حاصل از نتایج مصاحبه در گام اول پژوهش تنظیم شد و برازش مدل استخراج‌شده در گام اول، با تکیه بر راهبرد پژوهشی پیمایشی از سوی جوانان شهر ایلام مورد بررسی قرار گرفت. در این بخش، پژوهش به دنبال جمع‌آوری اطلاعات از جوانانی بود که با مفهوم ریسک و مخاطره اجتماعی آشنایی داشتند. جامعه آماری، جوانان دارای تحصیلات دیپلم و بالاتر ساکن در شهر ایلام، واحد تحلیل، جوانان ۱۸ تا ۳۹ ساله و حجم نمونه ۸۰۰ نفر بوده که با استفاده از فرمول کوکران تعیین شده است، شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای با انتخاب تصادفی ساده و ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه محقق‌ساخته بر اساس اطلاعات بخش کیفی بوده است. پایایی ابزار پژوهش در بخش کمی توسط آلفای کرونباخ و روایی ابزار از سوی استادان مرتبط بررسی شده و نتایج حاصل از آن در یافته‌های پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است. به‌منظور بررسی و آرایه مدل نهایی در این مرحله، از رویکرد معادلات ساختاری با نرم‌افزار Smart PLS استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

الف) یافته‌های حاصل از بخش کیفی

در بخش اول، ابتدا متن مصاحبه از روی صدای ضبط‌شده در جلسه، تنظیم و با استفاده از یادداشت‌های برداشته شده طی جلسات مصاحبه تکمیل شد و سپس، با مطالعه دقیق این متون، در ابتدا برای هر یک از مصاحبه‌های تهیه شده، تمامی ایده‌های مستقل در قالب مقوله دسته‌بندی شد. جدول ۲ شامل مثال‌هایی از مقولات شناسایی شده در متن اجرا شده یک نمونه مصاحبه است که به صورت دسته‌بندی آمده، چنین کاری برای هریک از مصاحبه‌ها انجام شده است.

جدول ۲. نمونه مقولات شناسایی شده و نقل قول مرتبط با آن

Table 2. Examples of identified categories and related citations

عنوان مقوله	عنوان مقولات شناسایی شده و نقل قول مرتبط با آن	کد مفهوم
برنامه‌های آموزشی	«نحوه مشارکت اصولی جوانان در انجام فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی مشروع» برای جوان مهم است نکاتی را یاد بگیرد که مشارکت اصولی کدام است! درجه بخشی وارد شود! مشارکت خیلی مطرح است و برخی نگرانی دارند و برخی خیر! برنامه‌های تلویزیون باید نکات آموزشی به جوانان ارایه کند که فعالیت در چه بخشی مهم است.	۱
	«معرفی راه‌های صحیح پایبندی جوانان به قوانین جامعه و حق و حقوق دیگران» برنامه آموزشی در مبحث هنجارها باید خیلی از غنای بالایی برخوردار باشد که بتونه اثر بذاره من عرضم این که کار باید اثرگذار باشه! چون طرف ما جوانانند! تأثیر آموزش بر پایبندی جوانان به قوانین و حقوق دیگران خیلی بالاست! می‌تواند مفید باشد اگر محتوای آن درست باشد! امروز آموزش دیگر مثل قدیم نیست! برنامه می‌تواند راه صحیح اجرای هنجارها و قوانین و نیز ارزش‌های معروف را به جوان نشان دهد! می‌تواند مؤثر باشد. احترام به حقوق دیگران را آموزش دهد.	۲
برنامه‌های اخبار و اطلاع‌رسانی	«پخش اخبار و اطلاعات در خصوص نقش‌های محیط‌زیست در زندگی جوانان» به نظر من امروز تلویزیون در بخش اخبار می‌تواند بهتر کار کند! محیط‌زیست دارد تخریب می‌شود! طبیعت استان دارد نابود می‌شود! و این جوان را مضطرب می‌کند! جوان را آگاه کنید! از رسانه می‌شود اینها را اطلاع‌رسانی کرد و نقش‌های محیط‌زیست در زندگی جوانان را یاد داد.	۶
	«پخش اخبار و اطلاعات مربوط به توزیع عادلانه کالا و خدمات در جامعه» در بیشتر برنامه، خبری در مورد توزیع خدمات و کالاها دیده نمی‌شود! همه چیز را شفاف نمی‌گویند! امروز بخش زیادی از دنیا و جامعه خودمان درگیر بی‌عدالتی ناشی از رانت و باند هستند و تعداد زیادی ضربه خورده‌اند و این جوان است که نسبت به آینده دل‌نگرانی دارد.	۸
برنامه‌های سرگرمی	«پرداخت به موضوعات مرتبط با همیاری و کمک به دیگران» برنامه‌های سرگرمی تلویزیون باید به سمتی بروند که رفتارهای همیاری و کمک به هم‌نوع را پوشش دهد! الآن جوان فقط به فکر خودش است! در همه‌جا!	۱۱
	«پرداخت به موضوعات آینده‌نگری صحیح جوانان همراه با ایجاد امید و نشاط و سرزندگی» ما دیدیم توی بعضی از طنزها آینده‌نگری ندارند! خوب جوان همیشه آرمان خواه است و به آینده می‌اندیشد! رسانه می‌تواند به این تفکر به‌صورت غیرمستقیم بپردازد و دل‌نگرانی‌های کاذب را حذف کند. نشاط و امید به جوان بدهید.	۱۳

ادامه جدول ۲.

عنوان مقوله	عنوان مقولات شناسایی شده و نقل قول مرتبط با آن	کد مفهوم
برنامه‌های نمایشی	«نمایش علمی آسیب‌های توجه بیش‌از حد جوانان به منافع فردی» برخی از نمایش‌های تلویزیون تقویت‌کننده این امر است که همه‌چیز فردی شده! هرکسی برای خودش تلاش می‌کند! زندگی اجتماعی یعنی با اجتماع بودن و این باید پرداخت بشه! منافع دیگران چرا نادیده گرفته می‌شود! شما نمایشی دارید که طرف فقط به فکر تأمین منافع خودش است!	۱۶
	«نمایش راه‌های اصولی و مشروع کسب منزلت اجتماعی» در برخی از نمایش‌ها رفتارهایی دیده می‌شود که جوان نمی‌داند چطور کسب منزلت مشروع کند! منزلت همچون نیازهایی مانند مسکن و کار و... نیاز جوان است و این وظیفه رسانه است که راه اصولی کسب این منزلت که بعضاً تلاش؛ درس خواندن و... است معرفی کند.	۲۲

همچنین مؤلفه‌های نهایی مدل در خصوص تبیین متغیرهای تحقیق در جدول ۳ ارائه شده است. بر اساس نتایج تحلیل، ۲۴ مفهوم در قالب ۴ مقوله ارائه شده است.

جدول ۳. مقوله‌های مدل اولیه تبیین متغیرهای پژوهش

Table 3. Categories of the initial model Explaining research variables

مقوله	مفهوم	کد مفهوم
برنامه‌های آموزشی	نحوه مشارکت اصولی جوانان در انجام فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی مشروع	Q1
	معرفی راه‌های صحیح پایبندی جوانان به قوانین جامعه و حقوق دیگران	Q2
	معرفی راه‌های انجام فعالیت در کسب کارهای متناسب بومی و محلی استان	Q3
	معرفی و آموزش رفتارهای صحیح و مسئولیت‌پذیری در انجام آن‌ها	Q4
	آموزش استفاده صحیح و علمی از ابزارهای الکترونیکی و بازارهای مجازی	Q5
	معرفی علمی مجموعه قوانین و دستورالعمل انجام فعالیت‌های مشروع	Q6
برنامه‌های اخبار و اطلاع‌رسانی	نقش‌های محیط‌زیست در زندگی جوانان	Q7
	توزیع عادلانه کالا و خدمات در جامعه	Q8
	نحوه کارو فعالیت‌های جدید مبتنی بر ابزارهای الکترونیک	Q9
	راه‌های مشروع کسب درآمد به جوانان	Q10
	شفاف‌سازی در خصوص نحوه ورود و خروج جوانان به بازارهای بورس و ارزهای دیجیتال	Q11
	آسیب‌های ورود به سایت‌های شرط‌بندی	Q12

ادامه جدول ۳.

برنامه‌های سرگرمی	تأثیرات مثبت و مؤثر محیط‌زیست در زندگی جوانان	Q13
	همیاری و کمک به دیگران	Q14
	آسیب‌های اجتماعی همچون سرقت، خشونت و... در زندگی	Q15
	آینده‌نگری صحیح جوانان همراه به ایجاد امید و نشاط و سرزندگی	Q16
	پرداخت علمی به آسیب‌های روحی و روانی ناشی از رفتارهای پرخطر اجتماعی در قالب سرگرمی و طنز	Q17
برنامه‌های نمایشی	آسیب‌های توجه بیش‌ازحد جوانان به منافع فردی	Q18
	راه‌های اصولی و مشروع کسب منزلت اجتماعی	Q19
	نحوه شرکت جوانان در فعالیت‌های عمومی	Q20
	توانمندی‌ها و قابلیت‌های بومی و محلی کسب درآمد برای جوانان	Q21
	پیامدهای منفی آسیب‌های اجتماعی همچون سرقت، قاچاق و...	Q22
	آسیب‌های اجتماعی زندگی مجردی و بی‌توجهی به تشکیل خانواده	Q23
	رفتارهای سالم متناسب با سبک زندگی ایرانی - اسلامی	Q24

آنچه هر شبکه استانی دنبال می‌کند، جلب داشتن کاربران و مخاطبان وفادار به برنامه‌های خود است. شبکه استانی سیمای ایلام درصدد جذب حداکثری مخاطبان و به ویژه جوانان است. آنچه برتری سیمای استانی را بر سایر رسانه‌ها را رقم می‌زند تعامل و مشارکت مخاطب در فرایند رسانه است. این تعامل می‌تواند دوطرفه باشد تا هم مخاطبان را علاقه‌مند و هم رسانه را پویا کند. برای تحقق این امر؛ برنامه‌های آموزشی سیمای ایلام می‌تواند نحوه مشارکت اصولی جوانان را در انجام فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی مشروع را آموزش دهد، راه‌های صحیح پایبندی آنان به قوانین جامعه و حق و حقوق دیگران را معرفی کند، شیوه‌های انجام فعالیت در کسب کارهای متناسب بومی و محلی استان را ارائه دهد، رفتارهای صحیح و مسئولیت‌پذیری در انجام آنها را بیاموزد، استفاده صحیح و علمی از ابزارهای الکترونیکی و بازارهای مجازی را آموزش دهد و مجموعه قوانین و دستورالعمل انجام فعالیت‌های مشروع را تبیین کند.

برنامه‌های اخبار و اطلاع‌رسانی سیمای ایلام هم می‌تواند با تهیه و پخش اخبار و اطلاعات در خصوص نقش‌های محیط‌زیست در زندگی جوانان، اخبار و اطلاعات مربوط به توزیع عادلانه کالا و خدمات در جامعه، اطلاعات مربوط به نحوه کار و فعالیت‌های جدید مبتنی بر ابزارهای الکترونیک، اطلاع‌رسانی در

خصوص راه‌های مشروع کسب درآمد، اطلاع‌رسانی و شفاف‌سازی در خصوص نحوه ورود و خروج جوانان به بازارهای بورس و ارزهای دیجیتال و شناساندن آسیب‌های ورود به سایت‌های شرط‌بندی، در کنترل ریسک و مخاطره اجتماعی نقش داشته باشد.

برنامه‌های سرگرمی سیمای ایلام نیز می‌تواند با پرداختن به تأثیرات مثبت و مؤثر محیط‌زیست در زندگی جوانان، موضوعات مرتبط با همیاری و کمک به دیگران، نشان دادن تأثیر آسیب‌های اجتماعی همچون سرقت، خشونت و... در زندگی خانواده‌ها در قالب طنز و سرگرمی، بررسی موضوعات مربوط به آینده‌نگری صحیح جوانان همراه با ایجاد امید و نشاط و سرزندگی و پرداختن علمی به آسیب‌های روحی و روانی ناشی از رفتارهای پرخطر اجتماعی در قالب سرگرمی و طنز نقش مهمی در این خصوص کنترل ریسک و مخاطره اجتماعی ایفا کند.

همچنین برنامه‌های نمایشی می‌توانند با پرداختن به آسیب‌های احتمالی توجه بیش‌ازحد جوانان به منافع فردی، راه‌های اصولی و مشروع کسب منزلت اجتماعی نحوه شرکت جوانان در فعالیت‌های عمومی، معرفی توانمندی‌ها و قابلیت‌های بومی و محلی کسب درآمد برای جوانان، پیامدهای منفی آسیب‌های اجتماعی همچون سرقت، قاچاق و... برای جوانان، آسیب‌های اجتماعی زندگی مجردی و بی‌توجهی به تشکیل خانواده و رفتارهای سالم متناسب با سبک زندگی ایرانی - اسلامی در این امر نقش داشته باشند.

ب) یافته‌های حاصل از بخش کمی

در این بخش، پرسشنامه‌ای با استفاده از یافته‌های استخراج شده از بخش کیفی، تهیه و در بین جوانان توزیع شده است.

بخش توصیفی

بر اساس یافته‌های به‌دست آمده، ۴۳ درصد از جوانان شهر ایلام بیننده برنامه‌های مورد سنجش به این ترتیب بوده‌اند؛ ۲۴ درصد برنامه‌های آموزشی، ۲۴ درصد برنامه‌های خبری و اطلاع‌رسانی، ۲۷ درصد برنامه‌های سرگرمی و ۲۵ درصد برنامه‌های نمایشی. یافته‌های زیر توصیف و تحلیل اطلاعات بینندگان برنامه‌هاست.

نقش برنامه‌های آموزشی سیمای ایلام در کنترل ریسک و مخاطره‌پذیری

اجتماعی جوانان برای سنجش این بعد از جوانان سؤال شد که «برنامه‌های آموزشی سیمای ایلام با توجه به هر یک از گویه‌های زیر، به چه میزان در کنترل ریسک و مخاطره‌پذیری اجتماعی جوانان نقش دارد؟» مطابق با یافته‌های جدول ۴، جوانان نقش برنامه‌های آموزشی را به این شکل در کنترل ریسک و مخاطره اجتماعی مؤثر دانسته‌اند: نحوه مشارکت اصولی جوانان در انجام فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی مشروع ۹۷/۳ درصد، معرفی راه‌های صحیح پایبندی جوانان به قوانین جامعه و حق و حقوق دیگران ۹۸ درصد، معرفی راه‌های انجام فعالیت در کسب کارهای متناسب بومی و محلی استان ۹۸ درصد، معرفی و آموزش رفتارهای صحیح و مسئولیت‌پذیری در انجام آنها ۹۸ درصد، آموزش استفاده صحیح و علمی از ابزارهای الکترونیکی و بازارهای مجازی ۹۱/۳ درصد و در آخر معرفی علمی مجموعه قوانین و دستورالعمل انجام فعالیت‌های مشروع ۹۸/۴ درصد.

جدول ۴. توزیع درصد پاسخگویان بر حسب بعد نقش برنامه‌های آموزشی سیمای ایلام در کنترل ریسک و مخاطره‌پذیری اجتماعی جوانان

Table 4. Distribution of the percentage of respondents according to the role of educational programs of Ilam TV in controlling the risk and social risk-taking of young people

ردیف	گویه‌ها	کلیلاً	بسیار زیاد	زیاد	کمی زیاد	کمی	کمی کم	خیلی کم	هیچ
۱	نحوه مشارکت اصولی جوانان در انجام فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی مشروع	1.3	0.7	45.3	52	100			
۲	معرفی راه‌های صحیح پایبندی جوانان به قوانین جامعه و حق و حقوق دیگران	0.7	1.3	33.3	64.7	100			
۳	معرفی راه‌های انجام فعالیت در کسب کارهای متناسب بومی و محلی استان	1.3	7	52	46	100			
۴	معرفی و آموزش رفتارهای صحیح و مسئولیت‌پذیری در انجام آنها	0.7	1.3	39.3	58.7	100			
۵	آموزش استفاده صحیح و علمی از ابزارهای الکترونیکی و بازارهای مجازی	0.7	1.3	45.3	46	100			
۶	معرفی علمی مجموعه قوانین و دستورالعمل‌های انجام فعالیت‌های مشروع	0	0.7	40.6	58	100			

نقش برنامه‌های اخبار و اطلاع‌رسانی سیمای ایلام در کنترل ریسک و مخاطره‌پذیری اجتماعی جوانان برای سنجش این بعد از جوانان سؤال شد که «برنامه‌های اخبار سیمای ایلام با توجه به هریک از گویه‌های زیر به چه میزان در کنترل ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان تأثیر دارند؟». مطابق با یافته‌های جدول ۵، جوانان نقش برنامه‌های اخبار و اطلاع‌رسانی را به این شکل در کنترل ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان مؤثر دانسته‌اند: پخش اخبار و اطلاعات در خصوص نقش‌های محیط‌زیست در زندگی جوانان ۹۷/۳ درصد، پخش اخبار و اطلاعات مربوط به توزیع عادلانه کالا و خدمات در جامعه ۹۸/۴ درصد، پخش اطلاعات در خصوص نحوه کار و فعالیت‌های جدید مبتنی بر ابزارهای الکترونیک ۹۸ درصد، اطلاع‌رسانی در خصوص راه‌های مشروع کسب درآمد به جوانان ۹۲ درصد، اطلاع‌رسانی و شفاف‌سازی در خصوص نحوه ورود و خروج جوانان به بازارهای بورس و ارزهای دیجیتال ۹۷/۳ درصد و اطلاع‌رسانی در خصوص آسیب‌های ورود به سایت‌های شرط‌بندی ۹۲ درصد.

جدول ۵. توزیع درصد پاسخگویان برحسب میزان نقش برنامه‌های اخبار و اطلاع‌رسانی سیمای ایلام در کنترل ریسک و مخاطره‌پذیری اجتماعی جوانان

Table 5. Distribution of the percentage of respondents according to the role of news and information programs of Ilam TV in controlling the risk and social risk of young people

ردیف	گویه‌ها	اصلاً	کمی	کمی	زیاد	خیلی زیاد	جمع
۱	پخش اخبار و اطلاعات در خصوص نقش‌های محیط‌زیست در زندگی جوانان	0.7	1.3	0.7	52	45.3	100
۲	پخش اخبار و اطلاعات مربوط به توزیع عادلانه کالا و خدمات در جامعه	0	0.7	0.7	33.3	65.3	100
۳	پخش اطلاعات در خصوص نحوه کار و فعالیت‌های جدید مبتنی بر ابزارهای الکترونیک	0.7	1.3	0	46	52	100
۴	اطلاع‌رسانی در خصوص راه‌های مشروع کسب درآمد به جوانان	0	7.3	0.7	20.7	71.3	100
۵	اطلاع‌رسانی و شفاف‌سازی در خصوص نحوه ورود و خروج جوانان به بازارهای بورس و ارزهای دیجیتال	0.7	2	0	45.3	52	100
۶	اطلاع‌رسانی در خصوص آسیب‌های ورود به سایت‌های شرط‌بندی	6	1.3	0.7	7.3	84.7	100

نقش برنامه‌های سرگرمی سیمای ایلام در کنترل ریسک و مخاطره‌پذیری اجتماعی جوانان برای سنجش این بعد از جوانان سؤال شد که «برنامه‌های سرگرمی سیمای ایلام با توجه به هریک از گویه‌های زیر به چه میزان در کنترل ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان نقش دارد؟». مطابق با یافته‌های جدول ۶، جوانان نقش برنامه‌های سرگرمی را به این شکل در کنترل ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان مؤثر دانسته‌اند: برنامه‌سازی به‌منظور تأثیرات مثبت و مؤثر محیط‌زیست در زندگی جوانان را ۹۷/۴ درصد، پرداخت به موضوعات مرتبط با همیاری و کمک به دیگران را ۹۸ درصد، توجه و پرداخت به آسیب‌های اجتماعی همچون سرقت، خشونت و... در زندگی در قالب طنز و سرگرمی را ۹۰/۷ درصد، پرداخت به موضوعات آینده‌نگری صحیح جوانان همراه به ایجاد امید و نشاط و سرزندگی و را ۸۹ درصد و پرداخت علمی به آسیب‌های روحی و روانی ناشی از رفتارهای پرخطر اجتماعی در قالب سرگرمی و طنز را ۸۹ درصد.

جدول ۶. توزیع درصد پاسخگویان برحسب نقش برنامه‌های سرگرمی سیمای ایلام در کنترل ریسک و مخاطره‌پذیری اجتماعی جوانان

Table 6. Distribution of the percentage of respondents according to the role of Ilam TV entertainment programs in controlling the risk and social risk-taking of young people

ردیف	گویه‌ها	اصلاً	کمی	زیاد	خیلی زیاد	جمع
۱	برنامه‌سازی به‌منظور تأثیرات مثبت و مؤثر محیط‌زیست در زندگی جوانان	1.3	1.3	0	19.4	78
۲	پرداخت به موضوعات مرتبط با همیاری و کمک به دیگران	0	1.3	0.7	26.7	71.3
۳	پرداخت به آسیب‌های اجتماعی همچون سرقت، خشونت و... در زندگی در قالب طنز و سرگرمی	1.3	1.3	6.7	32.7	58
۴	پرداخت به موضوعات آینده‌نگری صحیح جوانان همراه به ایجاد امید و نشاط و سرزندگی	0	1.3	0.7	33.3	64.7
۵	پرداخت علمی به آسیب‌های روحی و روانی ناشی از رفتارهای پرخطر اجتماعی در قالب سرگرمی و طنز	1.3	1.3	0	19.4	78

نقش برنامه‌های نمایشی سیمای ایلام در کنترل ریسک و مخاطره‌پذیری اجتماعی جوانان برای سنجش این بعد از جوانان سؤال شد که «برنامه‌های نمایشی سیمای ایلام با توجه به هر یک از گویه‌های زیر به چه میزان در کنترل ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان نقش دارند؟». مطابق با یافته‌های جدول ۷، جوانان میزان نقش برنامه‌های نمایشی را به این شکل در کنترل ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان مؤثر دانسته‌اند: نمایش علمی آسیب‌های توجه بیش‌ازحد جوانان به منافع فردی: ۹۸ درصد، نمایش راه‌های اصولی و مشروع کسب منزلت اجتماعی ۹۷/۴ درصد، نمایش اصولی و علمی نحوه شرکت جوانان در فعالیتهای عمومی ۹۸ درصد، نمایش توانمندی‌ها و قابلیت‌های بومی و محلی کسب درآمد برای جوانان ۹۱/۴ درصد، نمایش پیامدهای منفی آسیب‌های اجتماعی همچون سرقت، قاچاق و... برای جوانان ۹۷/۴ درصد، نمایش علمی آسیب‌های اجتماعی زندگی مجردی و بی‌توجهی به تشکیل خانواده ۹۷/۴ درصد و نمایش رفتارهای متناسب با سبک زندگی ایرانی-اسلامی ۹۷/۳ درصد.

جدول ۷. توزیع درصد پاسخگویان برحسب نقش برنامه‌های نمایشی سیمای ایلام در کنترل ریسک و مخاطره‌پذیری اجتماعی جوانان

Table 7. Distribution of the percentage of respondents according to the role of Ilam TV shows in controlling the risk and social risk-taking of young people

ردیف	گویه‌ها	اصلاً	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	جمع
۱	نمایش علمی آسیب‌های توجه بیش‌ازحد جوانان به منافع فردی	0	103	0.7	26.7	71.3	100
۲	نمایش راه‌های اصولی و مشروع کسب منزلت اجتماعی	1.3	1.3	0	25.3	72	100
۳	نمایش اصولی و علمی نحوه شرکت جوانان در فعالیتهای عمومی	0	2	0	20.7	77.3	100
۴	نمایش توانمندی‌ها و قابلیت‌های بومی و محلی کسب درآمد برای جوانان	0.7	0.7	7.3	24.7	66.7	100
۵	نمایش پیامدهای منفی آسیب‌های اجتماعی همچون سرقت، قاچاق و... برای جوانان	0.7	2	0	6.7	90.7	100
۶	نمایش علمی آسیب‌های اجتماعی زندگی مجردی و بی‌توجهی به تشکیل خانواده	1.3	1.3	0	18	79.3	100
۷	نمایش رفتارهای سالم متناسب با سبک زندگی ایرانی - اسلامی برای جوانان	0.7	2	0	6.7	90.7	100

بخش استنباطی

فرض بر این است که داده‌ها از جامعه‌ای با توزیع گاوس انتخاب شده‌اند (حبیب‌پور و صفری، ۱۳۸۸: ۴۰۱). اینکه تا چه حد یک توزیع نرمال، شبیه یک زنگوله به نظر برسد، بستگی به مقادیر پارامترهای (میانگین واریانس) آن توزیع دارد. در پژوهش حاضر، از آزمون کولموگروف - اسمیرنف تک نمونه‌ای^۱ استفاده شده است. نتایج جدول ۸ نشان می‌دهد که سطح خطای آماره کولموگروف - اسمیرنف در متغیر وابسته «ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان» و تمامی متغیرهای مستقل پژوهش در سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۵ معنادار است (Sig = ۰/۰۰۰)؛ یعنی مقدار آن بین ۱/۹۶+ و ۱/۹۶- قرار نگرفته، پس باید گفت که با ۰/۹۵ درصد اطمینان توزیع متغیرهای مستقل و وابسته پژوهش در بین نمونه آن در جامعه نرمال نیست. با استناد به اینکه متغیرهای مستقل و وابسته تحقیق غیر نرمال هستند، به منظور آزمون مدل مفهومی، از نرم‌افزار معادلات ساختاری Smart PLS استفاده می‌شود.

جدول ۸. آزمون نرمال متغیرهای پژوهش

Table 8. Normal test of research variables

معناداری Sig.	کولموگروف- اسمیرنف	فراوانی F	متغیر Variabel	
0.000	0.206	150	ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان	وابسته
0.000	0.216	150	برنامه‌های آموزشی	مستقل
0.000	0.260	150	برنامه‌های اطلاع‌رسانی	
0.000	0.313	150	برنامه‌های سرگرمی	
0.000	0.289	150	برنامه‌های نمایشی	

مدل‌سازی معادلات ساختاری

مدل یابی معادله ساختاری (SEM) یک فن تحلیل چند متغیری بسیار کلی و نیرومند از خانواده رگرسیون چند متغیری و به بیان دقیق‌تر، بسط مدل خطی کلی^۲ است که به پژوهشگر امکان می‌دهد مجموعه‌ای از معادلات رگرسیون را به گونه همزمان مورد آزمون قرار دهد. مدل یابی معادله ساختاری یک رویکرد آماری جامع برای آزمون فرضیه‌هایی درباره روابط بین متغیرهای مشاهده‌شده و مکنون (نهفته) است (هومن، ۱۳۹۳: ۱۱). مدل‌یابی معادلات ساختاری از

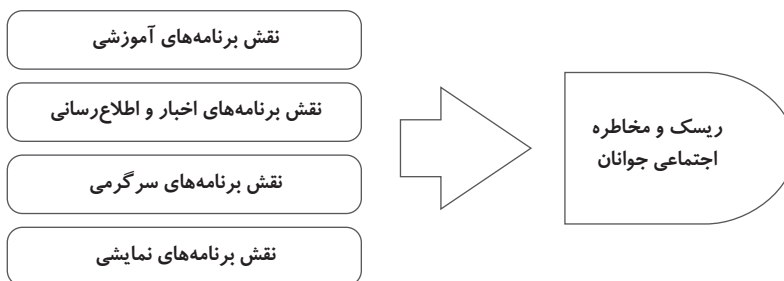
1. Kolmogorov-Smirnov Z

2. General linear model (GLM)

نرم‌افزارهای گوناگونی تشکیل شده است که PLS یا روش حداقل مربعات جزئی یکی از آنهاست. در پژوهش حاضر به دلیل غیر نرمال بودن متغیرهای مستقل و متغیر وابسته تحقیق از نرم‌افزار معادلات ساختاری Smart PLS برای آزمون فرضیه‌ها استفاده می‌شود. در ادامه مدل مفهومی پژوهش می‌آید.

نمودار ۲. مدل مفهومی پژوهش

Figure 2. Conceptual model of research

ارزیابی مدل اندازه‌گیری (تحلیل عاملی تأییدی)

تحلیل عاملی یک روش آماری عمومی است که به منظور دستیابی به مجموعه کوچکی از متغیرهای مشاهده نشده^۱ که به آنها متغیرهای نهفته یا عامل نیز می‌گویند، از طریق کوواریانس بین مجموعه‌ای وسیع‌تر از متغیرهای مشاهده شده^۲ که آنها را متغیرهای آشکار نیز می‌نامند، مورد استفاده قرار می‌گیرد. تحلیل عاملی همچنین به منظور سنجش اعتماد یا پایایی و اعتبار یا روایی مقیاس‌های اندازه‌گیری مورد استفاده قرار می‌گیرد (کلانتری، ۱۳۹۲: ۱۸۹). در این بخش از پژوهش بررسی مدل تحلیل عاملی تأییدی مورد توجه قرار گرفته است. همان‌طور که در روش مدل‌سازی معادلات ساختاری مطرح است ابتدا باید اعتبار سنجه‌های (گویه‌های) انتخابی برای اندازه‌گیری متغیرهای مکنون (پنهان) بررسی شود و برای این منظور، تحلیل عاملی تأییدی انجام می‌گیرد. به این شکل که روایی و پایایی هر یک از متغیرها آرایه می‌شود.

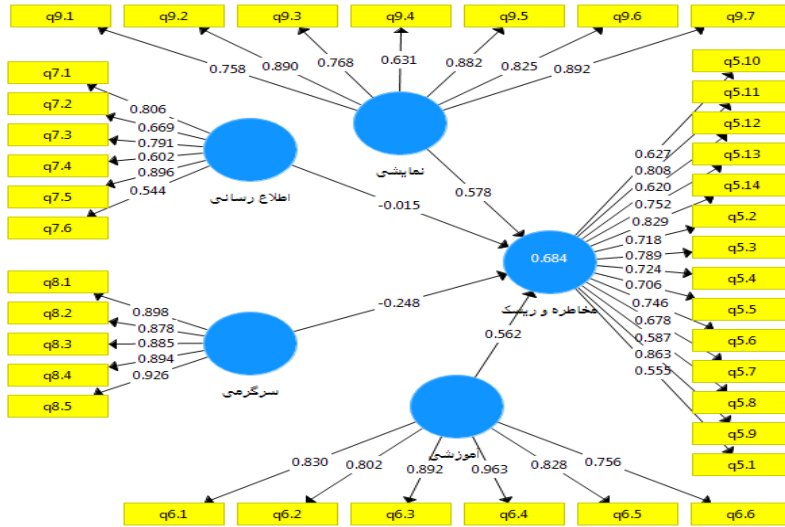
1. unobserved variables

2. observed variables

بررسی نقش برنامه‌های
سیمای ایلام در کنترل
ریسک و مخاطره‌پذیری
اجتماعی جوانان

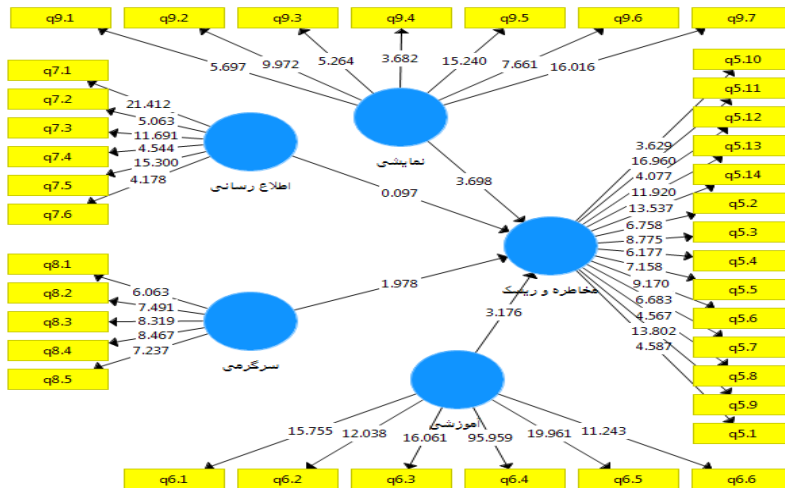
نمودار ۳. مدل با ضرایب استاندارد شده بار عاملی

Figure 3. Model with standardized factor load coefficients

نمودار ۴. مدل با مقادیر T-value

Figure 4. Model with values

جدول ۹. روایی و پایایی متغیرها

Table 9. Validity and reliability of variables

پایایی Reliability		روایی Validity		متغیر Variabel	
آلفای کرونباخ Cronbach's alpha R ²	CR	R2	AVE		
0.92	0.93	68.4	.51	ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان	وابسته
0.92	0.93	—	0.71	برنامه‌های آموزشی	مستقل
0.82	0.86	—	0.53	برنامه‌های اطلاع‌رسانی	
0.94	0.95	—	0.80	برنامه‌های سرگرمی	
0.91	0.93	—	0.65	برنامه‌های نمایشی	

جدول ۱۰. ماتریس سنجش روایی واگرا به روش فورنل و لارکر

Table 10. Divergent validity matrix by Fornell and Larker methods

نقش برنامه‌های نمایشی	نقش برنامه‌های سرگرمی	ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان	نقش برنامه‌های اطلاع‌رسانی	نقش برنامه‌های آموزشی	متغیر
				0.84	نقش برنامه‌های آموزشی
			0.72	0.85	نقش برنامه‌های اخبار اطلاع‌رسانی
		0.72	0.66	0.75	ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان
	0.89	0.55	0.70	0.61	نقش برنامه‌های سرگرمی
0.81	0.81	0.71	0.64	0.61	نقش برنامه‌های نمایشی

ارزیابی مدل ساختاری

«در بررسی بخش ساختاری مدل، روابط بین متغیرهای پنهان (نهفته) درونی و بیرونی مورد توجه قرار می‌گیرند. در اینجا هدف، تشخیص این موضوع است که آیا روابط تئوریک که بین متغیرها در مرحله تدوین چارچوب مفهومی مدنظر محقق بوده است، به‌وسیله داده‌ها تأیید گردیده یا نه» (کلانتری، ۱۳۹۲: ۱۴۰). مطابق با نمودارهای (۳ و ۴) فرضیه‌های پژوهش بررسی می‌شود.

فرضیه اول: «برنامه‌های آموزشی سیمای ایلام در کنترل ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان تأثیر دارند».

مطابق با یافته‌های جدول ۱۱، مقدار ضریب مسیر برابر با ۰/۵۶، مقدار آماره $t = ۳/۱۷$ بیشتر از ۲/۵۶ و مقدار سطح معناداری برابر با ۰/۰۰۲ شده است ($\text{Sig} < ۰/۰۱$). پس با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان گفت که ظرفیت برنامه‌های آموزشی سیمای ایلام بر ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان تأثیر معنادار می‌گذارد. میزان این تأثیر به صورت مثبت (مستقیم) و در حد متوسط است؛ یعنی هرچقدر نقش برنامه‌های آموزشی سیمای ایلام بالاتر برود، ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان نیز بیشتر می‌ستود و برعکس، هرچقدر نقش برنامه‌های آموزشی سیمای ایلام کمتر باشد، ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان استان نیز کمتر خواهد شد؛ بنابراین، فرضیه اول پژوهش تأیید می‌شود.

فرضیه دوم: «برنامه‌های اخبار و اطلاع‌رسانی سیمای ایلام در کنترل ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان تأثیر دارند».

مقدار آماره t -value برابر با ۰/۰۹۷ به دست آمده که کوچک‌تر از ۱/۹۶ است ($t < ۱/۹۶$) و از طرفی مقدار سطح معناداری نیز برابر با ۰/۹۲۲ است ($\text{Sig} > ۰/۰۵$)؛ بنابراین، برنامه‌های اخبار و اطلاع‌رسانی سیمای ایلام در کنترل ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان تأثیر معنادار ندارند و فرضیه دوم رد می‌شود.

فرضیه سوم: «برنامه‌های سرگرمی سیمای ایلام در کنترل ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان تأثیر دارند».

مطابق با یافته‌های جدول ۱۱ مقدار ضریب مسیر برابر با -۰/۲۴، مقدار آماره $t = ۱/۹۷$ بزرگ‌تر از ۱/۹۶ و مقدار سطح معناداری برابر با ۰/۰۴۹ است ($\text{Sig} < ۰/۰۵$). پس با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت برنامه‌های سرگرمی سیمای ایلام در کنترل ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان تأثیر معنادار دارند. میزان این تأثیر در حد ضعیف و منفی (معکوس) است. پس فرضیه سوم تأیید می‌شود.

فرضیه چهارم: «برنامه‌های نمایشی سیمای ایلام در کنترل ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان تأثیر دارند».

مطابق با یافته‌های جدول، ضریب مسیر برنامه‌های نمایشی، در حد متوسط شده (۰/۵۷)؛ مقدار آماره t بیشتر از ۲/۵۶ شده ($t = ۳/۶۹$) و از سوی دیگر، مقدار سطح معناداری نیز برابر با صفر است ($\text{Sig} < ۰/۰۱$). پس با اطمینان

۹۹ درصد می‌توان گفت که نقش برنامه‌های نمایشی سیمای ایلام بر ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان تأثیر معنادار دارد. میزان این تأثیر به صورت مثبت (مستقیم) و در حد متوسط است؛ یعنی با افزایش و بهبود نقش برنامه‌های نمایشی سیمای ایلام، کنترل ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان استان نیز به همان میزان بیشتر می‌شود و برعکس با کاهش نقش برنامه‌های نمایشی سیمای ایلام، کنترل ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان استان نیز رو به رکود و کاهش می‌نهد؛ بنابراین، فرضیه آخر پژوهش نیز تأیید می‌شود.

جدول ۱۱. بررسی فرضیه‌های تحقیق

Table 11. Investigation of research hypotheses

نتیجه Result	(سطح معناداری) Sig.	مقدار T-Value	ضریب مسیر Path Coefficient	فرضیه Hypothesis
تأیید	0.02	3.17	0.56	نقش برنامه‌های آموزشی تلویزیون ایلام (ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان)
	0.1 > Sig.	2.56 < t		
رد	0.922	0.97	0.01	نقش برنامه‌های اخبار و اطلاع‌رسانی تلویزیون ایلام (ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان)
	0.50 < Sig.	1.96 > t		
تأیید	0.49	1/97	-0.24	نقش برنامه‌های سرگرمی تلویزیون ایلام (ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان)
	0.5 > Sig.	1.96 < t		
تأیید	0.000	3.69	0.57	نقش برنامه‌های نمایشی تلویزیون ایلام (ریسک و مخاطره اجتماعی جوانان)
	0.1 > Sig.	2.56 < t		

ارزیابی برازش کلی مدل

معیار GOF به بررسی برازش بخش اندازه‌گیری و بخش ساختاری مدل کلی پژوهش می‌پردازد. سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ را به‌عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GOF معرفی کرده‌اند (داوری و رضازاده، ۱۳۹۵: ۹۸). مقدار GOF مدل ساختاری پژوهش برابر با ۰/۶۶ شده که بالاتر از ۰/۳۵ است و برازش خیلی خوب مدل ساختاری حاضر را نشان می‌دهد؛ یعنی مدل ساختاری با داده‌ها سازگاری بسیار خوبی دارد.

$$.۱۶۶ = GOF = \sqrt{\text{Communalities} \times R^2} GOF = \sqrt{\text{Communalities} \times R^2}$$

بحث و نتیجه‌گیری

دنیای امروز مشحون از انواع مخاطراتی است که زندگی انسان را دستخوش نگرانی‌هایی ساخته که پیامدهای آن به لحاظ جامعه‌شناختی و در میدان عمل و فضاهای اجتماعی به خوبی قابل مشاهده است، چالش اصلی در فقدان یا ضعف شکل‌گیری امنیت، سرمایه اجتماعی منفی تولید می‌کند و لذا مسائل و مشکلات حادی مانند احساس ناامنی ذهنی و اجتماعی، احساس کاهش سطح مشارکت‌های اجتماعی و سیاسی، احساس نوعی آنومی و بی‌هنجاری اجتماعی، سیاسی یا حتی اقتصادی و درنهایت، احساس بی‌عدالتی در روابط اجتماعی پدید می‌آورد که بدون کمک رسانه‌های جمعی به نوع شایسته‌ای مدیریت نمی‌شود. اهمیت توانایی‌های ذاتی وسایل ارتباطی به‌ویژه تلویزیون در جریان‌سازی‌های فرهنگی و اجتماعی، تأثیر آن بر شیوه‌های رفتاری و سلیقه‌های عمومی و جایگاهش آن به‌عنوان منبعی مهم برای آرایه‌ها، تصاویر ذهنی از واقعیت‌ها، ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی غیرقابل‌انکار است. این رسانه ضمن اینکه به‌عنوان واسطه‌ای در روابط اجتماعی نقش دارد، قادر است در سطحی وسیع‌تر و مدت‌زمانی طولانی‌تر، با مردم ارتباط برقرار کند و نقش مدرسه، دانشگاه، مذهب و امثال آنها را بر افراد تحت تأثیر قرار دهد و نیز از طریق آرایه‌های خاص اجتماعی به‌صورت مثبت به افراد تلقین کند که رفتار آرایه‌شده در رسانه، رفتار مناسب اجتماعی است و به‌این ترتیب، باعث ایجاد هم‌نوازی شود. به‌همین دلیل در پژوهش حاضر، به بررسی نقش برنامه‌های سیمای ایلام در کنترل مخاطره‌پذیری اجتماعی جوانان پرداخته شده است. بر اساس نتایج پژوهش که به نقش مثبت رسانه به روش آمیخته پرداخته است، در بخش کیفی، برای متغیر برنامه‌های سیمای ایلام با ۴ مقوله اصلی (برنامه‌های آموزشی، اخبار، سرگرمی و نمایشی)، ۲۴ کد توصیفی با ۸۲ ارجاع از مصاحبه‌ها شامل؛ ۶ کد آموزشی، ۶ کد اخبار و اطلاع‌رسانی، ۵ کد طنز و سرگرمی و ۷ کد نمایشی استخراج شده که سیمای ایلام با پرداختن به آنها می‌تواند نقش بیشتری در کنترل ریسک و مخاطره‌پذیری اجتماعی جوانان ایفا کند. نتایج بخش کمی پژوهش نشان می‌دهد که، ۴۳ درصد از جوانان شهر ایلام

بیننده برنامه‌های سیمای ایلام بوده‌اند. از نظر میزان نقش متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته به ترتیب؛ نقش برنامه‌های سرگرمی، نمایشی و آموزشی مورد تأیید قرار گرفته و برنامه‌های اخبار و اطلاع‌رسانی در این خصوص نقشی نداشته‌اند.

نتایج کلی پژوهش نشان داد که برآزش مدل با تکیه بر رویکرد معادلات ساختاری، از طریق نرم‌افزار PLS مورد تأیید قرار گرفته و نتایج تحلیل عاملی تأییدی نیز، مشخص کرد که مؤلفه‌های استخراج شده نقش برنامه‌های سیمای ایلام در کنترل ریسک و مخاطره‌پذیری اجتماعی جوانان به صورت معناداری مورد تأیید است. همچنین نتایج تحلیل مسیر در حد ۰/۷۳ و نقش برنامه‌های سیمای ایلام در حد ۰/۳۲ که به صورت مستقیم و در حد قوی بر متغیر وابسته تأثیر داشته است.

نتایج این پژوهش همسو با نتایج پژوهش‌های دهشیری (۱۳۸۸)، قاسمی (۱۳۸۹)، شرف‌الدین (۱۳۹۱)، احمدی و همکاران (۱۳۹۲)، مهدی‌پور و شهرانی کرانه (۱۳۹۲)، مصطفوی کهنگی (۱۳۹۴)، میراسماعیلی و همکاران (۱۳۹۴)، متانی و همکاران (۱۳۹۶)، شه (۱۹۹۸) و ذلاقی (۲۰۱۷) گزارش شده است که همگی بر نقش مثبت رسانه تأکید داشته‌اند و با چارچوب نظری تحقیق نیز قابل تبیین‌اند؛ یعنی مخاطرات تا آنجا که امکان دارد، در ملت‌های فقیر تمرکز می‌یابند، در حالی که ملت‌های توانمند بسیاری از مخاطره‌ها را تا حد ممکن برطرف می‌سازند. به علاوه، ملل ثروتمند از مخاطره‌هایی که خودشان، برای مثال، از طریق تولید و فروش فناوری‌ها ایجاد می‌کنند، سود می‌برند؛ اینها فناوری‌هایی هستند که می‌توانند از رخداد مخاطرات جلوگیری کنند و یا در صورت وقوع، تأثیرات ناخوشایند آن را خنثی سازند. نظریه‌های تأثیر استفاده از رسانه‌ها به این نقش پرداخته‌اند. به تعبیر جورج گرینر، تماشای زیاد تلویزیون، آدم‌ها را شبیه هم می‌کند و آنان را وامی‌دارد تا واکنش‌های مشابهی به رویدادهای ملی و بین‌المللی از خود نشان دهند. اهمیت تاریخی رسانه‌ها به دلیل نقش آنها در ایجاد توده نیست، بلکه بیشتر در ایجاد شیوه‌های مشترک محصول استفاده از فناوری (تکنولوژی) و نظام آرایه پیام است که نقش واسطه را بر عهده دارد و به دید و درک مشترک از جهان اطراف منجر می‌شود. به تعبیر هارولد لاسول، رسانه از طریق نظارت بر محیط و انتقال میراث فرهنگی همبستگی اجتماعی ایجاد می‌کند. بر اساس تعریف چارلز رایت با ایجاد سرگرمی، انتقال میراث فرهنگی و نیز نظارت بر محیط، موجب همبستگی

اجتماعی می‌شود. در تدوین ارزش‌ها و شکل‌دهی به گروه‌ها نقش اساسی ایفا می‌کند که به افزایش احساس امنیت اجتماعی کمک می‌کند. به تعبیر دنیس مک کوئیل رسانه با ایجاد سرگرمی و کاهش تنش اجتماعی باعث کنترل ریسک و مخاطره اجتماعی می‌شود. به تعبیر جان گیبینز و بوریمر نیز رسانه با ایجاد سرگرمی و لذت‌بخشی به مخاطب باعث کنترل مخاطرات می‌شود و در نهایت به تعبیر هاولند، با آگاهی‌دهی در خصوص اطلاعات و رفتارهای مناسب زندگی در مخاطبان موجب اقناع می‌شود. ریسک، مخاطره اجتماعی و کنترل آن در بین جوانان ایلامی متغیری وابسته است و عوامل متعددی در آن دخیل‌اند که نقش برنامه‌های مورد سنجش بخشی از آنهاست. دسترسی هرچه مطلوب‌تر، همت جمعی سیاستگذاران، تصمیم‌گیران و عوامل تولید برنامه‌ها را می‌طلبد که از این ظرفیت استفاده کنند. بنابراین لازم است که سیمای ایلام در برنامه‌های آموزشی، اخبار و اطلاع‌رسانی، نمایشی، طنز و سرگرمی، برای تأثیرگذاری هرچه بیشتر، کنترل و تسلط بر افکار عمومی و نیز پیشبرد اهداف و سیاست‌های خود، به شکلی علمی و صحیح تلاش کند و با سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی ویژه بر مخاطبان جوان استان، نقش بیشتری را در کنترل ریسک و مخاطره‌پذیری اجتماعی جوانان برعهده گیرد.

پیشنهادها و راهکارهای رسانه‌ای

بر اساس یافته‌های این ارزیابی، از میان مقوله‌های چهارگانه برنامه‌های سیمای (آموزشی، اخبار، سرگرمی و نمایشی) بیشترین توجه جوانان به برنامه‌های سرگرمی است؛ یعنی امروز ذائقه مخاطبان و بویژه جوانان، به دلیل انجام فعالیت‌های مجازی، دورکاری، کارهای خانگی و... به سمت‌وسویی است که در خانه ماندن، هرچقدر هم که برای آنان لذت‌هایی مانند خواب، استراحت و فرصت‌های بیشتر برای گپ و گفت با خانواده را فراهم کند، اما نیازمند تنوع و سرگرمی هم هست، برنامه‌های سیمای بر اساس رسالت خود در زمینه سرگرم کردن مخاطبان جوان و نیز جذابیت این قالب از برنامه‌ها، این فرصت را در اختیار دارند که با تولید برنامه‌هایی با موضوعات: محیط‌زیست، همیاری، آسیب‌های اجتماعی، آینده‌نگری صحیح همراه با ایجاد امید و نشاط و پیامدهای ناشی از رفتارهای پرخطر اجتماعی، برای مخاطبان جوانانی که در معرض مخاطرات اجتماعی متعدد هستند، در کنترل مخاطره‌پذیری اجتماعی نقشی مؤثر و مفید

ایفا کنند تا با این رویکرد، جوانان توانمند مسیر هم‌نوایی و انسجام پایدار قرار گیرند.

برنامه‌های نمایشی دومین قالب مورد نظر جوانان است. این برنامه‌ها به دلیل امکان پرداختن به داستان‌های خیالی و افسانه‌پردازی در حاشیه مطالب مکتوب، نوعی باور و اعتقاد را در مخاطب خود پدید می‌آورند که فرد هنگام تماشا، خود را در یک صحنه واقعی در آن سوی دنیا می‌یابد و شخصاً به تجربه آن می‌پردازد. براین مبنای برنامه‌های نمایشی می‌توانند با پرداختن به موضوعات مرتبط با آسیب‌های فردگرایی، منزلت اجتماعی، حضور در فعالیت‌های عمومی، قابلیت‌های بومی و محلی کسب درآمد، عهده‌دار نقشی در کنترل ریسک و مخاطره‌پذیری اجتماعی جوانان باشند.

برنامه‌های آموزشی سومین قالب مورد نظر جوانان است. امروزه با توجه به ویژگی‌های خاص جامعه، تلویزیون، ابزار آموزشی تلقی می‌شود که نقش تعلیم و تربیت را به‌عنوان یک رسانه کمک‌آموزشی بر عهده دارد و در مسیر ارائه هسته‌های فرهنگی به مخاطبان عمل می‌کند. جوانان می‌توانند از میان برنامه‌های مختلفی که تهیه و پخش می‌شوند، مطابق سلیقه‌ها و انتظارات خود دست به انتخاب بزنند و درواقع، مطالب را در ذهن خود نهادینه کنند. این قالب فرصتی مناسب است که برنامه‌های سیما با پرداختن به موضوعاتی مانند: مشارکت صحیح و مشروع، پایبندی به قوانین جامعه، مسئولیت‌پذیری، استفاده علمی از ابزارهای الکترونیکی و بازارهای مجازی، در قالب آموزش نقش مؤثری در کنترل مسئله ایفا کنند.

پیشنهاد ساختاری

برنامه‌های اخبار و اطلاع‌رسانی قالب مورد نظر جوانان برای جلوگیری از ریسک و مخاطره‌پذیری اجتماعی نیستند و سیاستگذاران مربوط باید مطالب و موضوعات متناسب با مسئله را در قالب‌های مورد نظر جوانان تهیه و پخش کنند.

محدودیت و نوآوری

کمبود منابع و مطالب مرتبط با موضوع ریسک و مخاطره‌پذیری اجتماعی و آشنا نبودن برخی از افراد جامعه مطالعاتی با مفهوم مورد بررسی، در کنار

پراکنده بودن یافته‌های مطالعاتی، از محدودیت‌های پژوهش است. مهم‌ترین جنبه نوآوری آن را نیز می‌توان، دست‌اول بودن موضوع و نیز روش انجام کار (آمیخته) دانست.

منابع

- احمدی، حبیب و علی، عربی و بهزاد، حکیمی‌نیا. (۱۳۹۲). بررسی رابطه مصرف رسانه‌ای و ترس از جرم (مورد مطالعه: شهر کرج). **مطالعات جامعه‌شناختی شهری**، ۳ (۷)، ۱-۲۴.
- ایرنا. (۱۳۹۹). عاملان نزاع دسته‌جمعی ایلام دستگیر شدند. بازیابی شده از: <https://www.irna.ir/news/۸۳۸۰۰۸۴۸>
- برآورد اجتماعی. (۱۳۹۹). اولویت جرائم و آسیب‌های اجتماعی استان ایلام. معاونت اجتماعی نیروی انتظامی. گزارش مطالعاتی ۶۷، تهران: مؤسسه پژوهش نگاه معاصر.
- برنا. (۱۳۹۹). ایلام در رتبه ۲۷ اعتیاد کشور. بازیابی شده از: <https://www.borna.news>
- بک، اولریش. (۱۳۸۸). **جامعه در مخاطره جهانی** (ترجمه محمدرضا مهدی‌زاده). تهران: کویر.
- بک، اولریش. (۱۳۹۷). **جامعه خطر به‌سوی مدرنیته‌ای نوین** (ترجمه رضا فاضل و مهدی فرهمندنژاد). چاپ اول، تهران: ثالث.
- حبیب‌پور، کرم و رضا، صفری شالی. (۱۳۸۸). **راهنمای جامع کاربرد spss در تحقیقات پیمایشی (تحلیل داده‌های کمی)**. تهران: لویه.
- داوری، علی و آرش، رضازاده. (۱۳۹۵). **مدل‌سازی معادلات ساختاری با نرم‌افزار PLS**. چاپ سوم، تهران: جهاد دانشگاهی.
- دهشیری، محمدرضا. (۱۳۸۸). رسانه و فرهنگ‌سازی. **تحقیقات فرهنگی**، ۲ (۸).
- رفیعیان، مجتبی و جمشید، مولودی. (۱۳۹۰). **رویکردها و روش‌های سنجش کیفیت محیط مسکونی شهری**. چاپ اول، تهران: آذرخش.
- شرف‌الدین، سیدحسن. (۱۳۹۱). نقش رسانه‌های جمعی در انتقال ارزش‌های اجتماعی با تأکید بر رسانه ملی. **مجله معرفت**، ۱۷۹.
- صفایی‌نژاد، قاسم. (۱۳۹۴). تأثیر فن‌آوری‌های نوین بر مدیریت منابع انسانی در سازمان‌های رسانه. **مدیریت رسانه**، ۹.

- عبری، موسی. (۱۳۹۳). جامعه‌شناسی فاجعه کندوکاوی علمی پیرامون حوادث و سوانح ایران. چاپ اول، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- فراست‌خواه، مقصود. (۱۳۹۵). روش پژوهش کیفی در علوم اجتماعی با تأکید بر گراند تئوری GTM. چاپ سوم، تهران: آگاه.
- قاسمی، محمد. (۱۳۸۹). بررسی نقش رسانه‌ها در ایجاد همگرایی ملی و امنیت پایدار (با تأکید بر همگرایی مرزنشینان استان آذربایجان غربی). نظم و امنیت انتظامی، ۲ (۳).
- کلانتری، خلیل. (۱۳۹۲). مدل‌سازی معادلات ساختاری در تحقیقات اجتماعی - اقتصادی (با برنامه LISREL و SIMPLIS). چاپ دوم، تهران: فرهنگ صبا.
- گیدنز، آنتونی. (۱۳۷۹). جهان رهاشده (ترجمه علی اصغر سعیدی و یوسف حاجی عبدالوهاب). چاپ اول، تهران: علم و ادب.
- گیدنز، آنتونی. (۱۳۹۵). جهان لغزنده است (ترجمه علی عطاران). چاپ اول، تهران: پارسه.
- لیتل‌جان، استیفن. (۱۳۸۴). نظریه‌های ارتباطات (ترجمه حسین مرتضی نوربخش و سیداکبر میرحسینی). چاپ اول، تهران: جنگل.
- متانی، مهرداد و نقی، قلی‌زاده و علی، فالح و احتشام، رشیدی. (۱۳۹۶). بررسی نقش انواع رسانه‌های جمعی در احساس امنیت اجتماعی شهروندان شهر تهران. علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر، ۱۱ (۳).
- مصطفوی کهنگی، فرحناز. (۱۳۹۴). نقش رسانه‌ها در امنیت اجتماعی. دانش انتظامی پلیس پایتخت، ۸ (۱).
- مهدی‌پور، اعظم و نجم، شهرانی کرانه. (۱۳۹۲). تأثیر رسانه‌های جمعی در افزایش احساس ناامنی و ایجاد رویکردهای امنیتی. مطالعات رسانه‌ای، ۸ (۲۳).
- مهدی‌زاده، سیدمهدی. (۱۳۸۹). نظریه‌های رسانه، اندیشه‌های رایج و دیدگاه‌های انتقادی. تهران: همشهری.
- میراسماعیلی، بی‌بی‌سادات و نصراله، اسکندری و مجید، باروت‌کوب‌زاده. (۱۳۹۴). نقش رسانه‌ها در تحکیم امنیت اجتماعی از دیدگاه صاحب‌نظران (علوم ارتباطات و جامعه‌شناسی). مطالعات رسانه‌ای، ۳۱.
- هومن، حیدرعلی. (۱۳۹۳). مدل‌یابی معادلات ساختاری با کاربرد نرم‌افزار لیزرل. چاپ ششم، تهران: سمت.

Fornell, C. & Larcker, D.(1981). Evaluating Structural Equation Models with Unobservable and Measuring error. **Journal of High Technology Management Reasearch**, 39-50.

Beck, U. (1992). **Risk Society**: Toward a new modernity, London: Sage publications.

Barak. G. (Ed.) (1994). **Medin, Process and the social Construction of Crime**. New York. NY. Garland.

Beck, U. (1997). **The Reinvention of Politics: Rethinking Modrenity in the Global Social Order**: Cambridge: Polity Peress.

Shah, D. (1998). **Civic Engagement, Interpersonal Trust and Television**

se: an Individual Level.

Zallaghi, A. (2017). Examines the Role of Media in the Prevention of Crime. **Jornal East European Business Law**, 101-111.